

Het is verleidelijk om de Duitse protestbeweging Pegida te zien als een echo van de onvrede die in Nederland al vijftien jaar geleden werd gemobiliseerd door Pim Fortuyn en later door Geert Wilders. Pas op, zegt Duitslandexpert Jürgens: zo'n vergelijking gaat al gauw mank.

TEKST **Maaïke van Houten**

Pegida-aanhangers betogen in Dresden tegen de 'islamisering' van Duitsland.

Pegida als Duitse PVV?

Dwarsverbanden

Hanco Jürgens (1966, Zaandam) is wetenschappelijk medewerker aan het Duitsland Instituut Amsterdam. Hij studeerde geschiedenis in Utrecht, was stipendiaat aan het Leibniz-Instituut für Europäische Geschichte in Mainz en promoveerde aan de Radboud Universiteit Nijmegen, waar hij tevens werkte als medewerker van de werkgroep Wetenschap en Samenleving en het Honours-programma. Hij doet onder andere onderzoek naar de recente geschiedenis van Duitsland, Nederland en de EU en naar ideeën over Verlichting, democratie en moderniteit. Voor het Montesquieu Instituut bestudeerde hij de invloed van de EU op het Nederlandse en Duitse bestel. Recent publiceerde de historicus het boek 'Na de val, Nederland na 1989.'

Natuurlijk zijn er overeenkomsten tussen de opkomst van de anti-islam beweging Pegida in Duitsland, en het populisme van Pim Fortuyn en Geert Wilders in Nederland. Maar om nou te zeggen dat in Duitsland hetzelfde gebeurt als in Nederland, maar dan 15 jaar later, dat gaat Duitslandkenner Hanco Jürgens veel te ver. "Het lijkt wel alsof er een nieuwe 'Nederland-gidsland'-gedachte ontstaat", zegt Jürgens. "Het idee is: een verschijnsel wordt hier in Nederland geïntroduceerd, en vervolgens exporterend het naar andere landen."

De medewerker van het Duitsland Instituut noemt een paar voorbeelden. In de tijd van de demonstraties tegen kernwapens werd gesproken van Hollanditis, een besmettelijke ziekte waarmee de betogers in de jaren tachtig de rest van de wereld graag aanstaken. In de jaren negentig maakte Nederland furore met het poldermodel. Het succes kon het buitenland tot voorbeeld zijn, vonden de fans van de Hollandse overleconomie. "En nu zouden we met Geert Wilders weer gidsland zijn", zegt Jürgens met gefronste wenkbrauwen. Nederland heeft immers ervaring met populistische demonstraties van onvrede over Europa en islam beoordeeld: wij weten wel hoe je zo'n varkentje moet wasen, wij beleefden dit al vijftien jaar geleden!

Bolkestein

Historicus Jürgens werkt sinds 2008 bij het Duitsland Instituut in Amsterdam. Hij is speci-

alist in het maken van vergelijkingen tussen Nederland en Duitsland, hij schreef veel over de verhouding tussen beide landen en publiceerde recent een boek over Nederland na de val van de Muur. Hem wordt regelmatig gevraagd of in Duitsland gebeurt wat Nederland al achter de rug heeft. Bijvoorbeeld toen in Duitsland in 2010 de sociaal-democratische oud-politicus en econoom Thilo Sarrazin in zijn boek 'Duitsland heft zichzelf op' felle kritiek uitte op de Duitse immigratiepolitiek. Is met hem een Frits Bolkestein opgestaan, werd Jürgens gevraagd, is Sarrazin de man die net als onze vroegere VVD-leider het land kan laten ontwaken uit de multiculturele droom?

Ook bij de opkomst van de anti-Europese partij Alternative für Deutschland (AfD) werd de vergelijking gemaakt. Ontrolde zich bij de oostburen een pré-Fortuynistisch landschap, vruchtbare aarde voor alle onvrede onder het volk? En nu is er dus Pegida; is dat niet een voorbode van een succesvolle populistische partij á la de PVV?

"We moeten oppassen met te snelle conclusies", vindt Jürgens. "Wilders is niet zo origineel. De anti-islam partij is hier niet begonnen. De Oostenrijkse extreem-rechtse politicus Haider was er al, en Wilders heeft heel veel afgekeken van de Deense Volkspartij. Bij al die bewegingen zit een Europese trend, een nationale, een regionale en een lokale. Daar moet je wel oog voor houden."

Een eerste belangrijk verschil tussen Duitsland en Nederland ziet Jürgens in de tijd. Al in de jaren negentig woedde in Duitsland een heftige discussie over immigratie. In 1999 haalde

de CDU van – toen nog – secretaris-generaal Angela Merkel vijf miljoen handtekeningen op voor het verbieden van het dubbele staatsburgerschap. Nederland werd aan het eind van de vorige eeuw geregeerd door het tweede paarse kabinet, zonder christen-democraten. Bolkestein was naar Brussel vertrokken. Over de integratiekwesitie werd in het publieke debat niet op deze kritische toon gesproken.

Meer ervaring

Jürgens: "Duitsland heeft veel meer ervaring met het debat over immigratie. Daar riepen ze toen al dingen die wij destijds dubieus zouden vinden. De voorzitter van de conservatieve CSU, de zusterpartij van Merkels CDU, pleitte eerder voor een immigratiestop voor Turken en Arabieren, omdat die moeilijker integreren. Recent zei hij nog dat immigranten ook thuis verplicht Duits moeten spreken. Merkel verklaarde vijf jaar geleden dat de multiculturele samenleving absoluut mislukt is. Het idee van de bestuurselite die dingen onder de pet probeerde te houden gold wel voor Nederland, maar zeker niet voor Duitsland. Hoewel de demonstranten in Dresden dat wel roepen, valt het daar dus wel mee met het 'verraad van de elite', die niet weet wat er in de wijken speelt."

De Duitse christen-democraten slaagden er volgens Jürgens veel beter in dan de paarse kabinetten, de rechterflank binnenboord te houden. Tot nu: "Het probleem is dat die rechterkant in Duitsland nu openligt, door de samenwerking tussen de CDU en de linkse SPD. Alternative für Deutschland is er wel, die partij zit ook in het Europese parlement, maar voor de